

CSAK FEL A FEJJEL, SEMMI OPTIMIZMUS!

Van a vitacikkírásnak egy alapszabálya, amely mifelénk, sajnos, nem eléggé ismert: ha valaki írásával vitába szállok, azt kötelezően legalább háromszor kell elolvasni. Először szinte véletlenül olvasom el, mivel éppen a kezembe került. Ha úgy látom, hogy olyan mértékben nem értek vele egyet, hogy vitába kell bocsátkoznom vele, akkor megint elolvasom, ezúttal nagyon figyelmesen, hogy lássam, pontosan mit mond a szerző és mit nem. Ezúttal jobban megértem az elejét is, hiszen már tudom nagyjából – az első olvasás nyomán –, hogy mi a gondolatmenet iránya. Ha ezzel megvagyok, megfogalmazom ellenérveimet vagy hozzáfűznivalómat, utána megint elolvasom, harmadszor is, hogy ellenőrizzem saját érveimet, azt tudniillik, hogy csakugyan megvan-e a szövegben az alapjuk, vagy pedig a vitapartner véleményéhez illesztve azok is pontosításra szorulnak.

Azt hiszem, a Szabadság november 25-i számában megjelent vitacikkének megírása során Nagy-Tóth Ferenc elmulasztotta a fenti eljárás második és harmadik lépését is megtenni, ezért aztán nem könnyű válaszolnom, mert ha ezt annak rendje-módja szerint akarnám tenni, majd minden állítását sorra kellene vennem, hogy bemutassam: a szerző nem pontosan azzal vitatkozik, amit én mondtam, még ha idézőjelbe tesz is bizonyos kifejezéseket, amelyek legtöbbször nem az én írásomból való betű szerinti idézetek, hanem csak parafrázisok. Márpedig a kettő nem ugyanaz. Ezért csak azt tanácsolhatom az érdeklődőknek, hogy olvassák el megint figyelmesen cikkemet a Szabadság november 13-i vagy inkább a Romániai Magyar Szó november 25-i számában, ahol szintén megjelent, kiegészítve immár azzal az utóirattal is, amely az első közlésből valahogy lemaradt, és maguk állapítsák meg, valóban azt akartam-e mondani, amit Nagy-Tóth Ferenc értett belőle.

Valamit azonban szóvá kell tennem, s ez a reménység kérdése. Valóban, cikkemnek ez volt a címe: *Csendes töprengés – fogyó reménységgel*. Nem akartam a címmagyarázat bűnébe esni, ezért nem fejtettem ki, miért van az én reménységem fogyatkozóban. De most kénytelen vagyok ezt is elmondani.

Minden eddigi írásom vagy nyilvános szereplésem tanú rá, hogy nem vagyok borúlátó természetű. Úgyannyira nem, hogy eddig nemegyszer azzal intézték el többen helyzetünkről megfogalmazott nézeteimet és elemzéseimet, hogy én egy javíthatatlanul naiv ember vagyok, aki még azt is képes elhinni, hogy van esélyünk a jó irányú változásra. Az sem Nagy-Tóth Ferenc volt, hanem én, aki eddig többször is elmarasztalta sajtónkat, amiért folyton csak a panasszal, a siránkozással van tele, mérhetetlen pusztítást végezve a közhangulatban, azt sugallva, hogy itt már nem érdemes tenni semmit, mert úgyis minden el van veszve. Ennek a lefegyverző, megsemmisítő, folytonos rémlátásnak véleményem szerint még a kivándorlás arányaiban is megmutatkozik a hatása.

Mégis azt írtam: *fogyó reménységgel*. Mert az én reménységem nem holmi délibábok

kergetésére alapszik, hanem arra, hogy igyekszem nem szépítve: egyszerűen csak tárgyilagosan szemlélni azt, ami velünk történik. S ha ez sikerül, akkor a helyzetünkről kialakuló kép minden külön erőfeszítés nélkül is biztatóbb, mint az, amelyet jajveszékélő sajtónk meg belőle táplálkozó közvéleményünk fest róla, nem is beszélve néhány politikusunkról. De éppen mert józanságra, nem délibábokra szeretném alapozni, az én reménységem bizony nincs állandóan ugyanolyan „magas szinten”. Mert éppen tárgyilagosságra való törekvésem kötelez arra, hogy minden bizakodásom ellenére is belássam: nincs annyi erőnk, hogy egyszerre két fronton tudjunk küzdeni. Ha tehát azt látom, hogy erőfeszítéseink az egyik fronton nélkülözik a szakszerűséget, hogy az átgondolt, józan stratégiát ügyetlen rögtönzések helyettesítik, aminek egyenes következménye a rendkívül alacsony hatékonyság (holott pontosan tudom, hogy mi az a tudásanyag, amely bármikor elsajátítható volna, ha erre volna szándék, sőt egyáltalán komolyan venné valaki, s amely probléma-megoldási kísérleteink hatékonyságát sokszorosára növelhetné), s ugyanakkor azt is látom, hogy a hátunk mögött egyszer csak egy olyan front alakul ki, ahonnan éppen azok részéről támadnak számunkra újabb gondok és nehézségek, akikre pedig támaszkodni szerettünk volna, s akik látszólag a mi oldalunkon állnak, akkor – értse ezt meg Nagy-Tóth Ferenc is, más is – az én reménységem is elkezd fogyatkozni. Ha nem így volna, akkor vállalnom kellene, hogy ábrándkergető vagyok.

Nagy-Tóth Ferenc kérdése, hogy ha így van is, miért kell erről beszélni. Azért, mert igaza van a költőnek: „növeli, ki elfödi a bajt”. A szerző így indokolja meg véleményét: „Mert ha az írás [...] a meg- és honmaradásunk egyik legfontosabb kötelékétől, a reménytől is megfoszt bennünket, akkor gyilkol.”

Fogadjuk el, hogy így van, és lássuk, mivel biztat viszont bennünket a szerző: „A ráncszakadt egymást követő társadalmi rendszerek gyakran változó, de irtózatos végső szándékaiban megegyező végrehajtó szerveinek háromnegyed százada tartó következetes rendelkezései, s a hazát elhagyók sokasága és folytonossága azt bizonyítják, hogy a nép(ön)gyilkosság, az önpusztítás végzetesen folyik. Némelyek meglegedésére. Ez a katasztrófahelyzet kellene legyen meghatározó mércéje” az olyan állásfoglalásoknak, mint amilyen az enyém is volt. Kérdem én most már: ki gyilkolja itt kettőnk közül a reményt? Hiszen ez pontosan az a fajta sötét, lefegyverző, bénító hatású helyzetlátatás, amely ellen én már annyiszor kikeltem, nemcsak mert szörnyen leegyszerűsítő, hanem mert végletes egyoldalúságával demoralizáló, romboló is. Mint ez a következő példa is: ha én azzal gyilkolom a reménységet, hogy azt mondom, azért mégiscsak jó tudnunk, hogy nem minden román Vatra-szimpatizáns, akkor ezt Nagy-Tóth Ferenc azonnal szükségesnek látja hatástalanítani a következő biztatással: „Ebből azonban nem következik, hogy több lenne a magyarbarát. [...] 1990 első heteiben [...] egyik tekintélyes román kollégám [...] figyelmeztetett: »csaknem biztosra mondhatom neked, hogy a románságnak 90–95 százaléka nem akarja a Bolyai Tudományegyetem visszaállítását«. A megmaradó 5–10 százalék akár

akarja, akár nem bánja – nem szignifikáns.”

Nem nyújtom tovább azzal, hogy azt kezdjem firtatni, hogy ha egy román nem egészen érti, miért volna nekünk annyira szükségünk a Bolyai Egyetemre, akkor az vajon rögtön Vatra-szimpatizáns is egyben, vagy csak tájékozatlan. Lehet ez is, az is, sőt egyszerre mind a kettő is. Tudok olyanról is, akiről állítani merem, hogy magyarbarát, de a Bolyai Egyetem feltétlen szükségességét nem volt képes megérteni.

Mert sokfélék az emberek. És változnak is idővel, nem is okvetlenül mindig csak rossz irányba. Én tehát látok alapot a reménységre. De nem tehetek róla, hogy ha olyan cikket olvasok, mint a Nagy-Tóth Ferencé, akkor érzem, hogy elkezd bennem fogyatkozni. Mert mindig arra gondolok olyankor, hogy talán sokkal nagyobb a baj – a harmadik fronton: bennünk –, mint ahogy eddig hittem.

Szabadság 1992. december 2.